

שאלות הנוגע לתענית ועינוי ניטל שחול בליל שבת - שיעור 542

- I. אכילתבשר בליל התענית - עיין בבארא היטוב (תק"פ - י) תעניתם ייחדים אלו הרואים להתענית אין אוכלים מבשר ויין בלילה שלפניים אمنם בקי"ז שאוכלים קודם הלילה אין צורך להחמיר ועיין בא"מ (ה - קס"ח) שהחיר במקום צורך לעשות החונה בליל התענית כשית הבעל המאור (טענית י"ח) שאין אומרים עננו בלילה משום שהתענית מתחילה מבוקר ודלא כהרי"ף ורש"י והרמב"ן הטוביים דהתענית מתחילה ממערב מ"מ אויל' למי שאינו צריך לאכול בשר אין להתר וכאן לכוארה לשאר דברים כגן בר מצוה סעודה שלא בזמןו וכן סעודת במסעדת לתעונג בעלמא וכן ריקודין ומוזיג ושאר דברים של העונג אין נכון לעשותן בליל התענית כל שכן ביום וכ"כ השור"ת אבן ישראלי (ז - כ"ח) דאף דאין כמה דברים מוכרים בפוסקים מ"מ מסתברא לאסור וכ"כ הפסקי תשובה (תק"י - ח) דלא לאכול בשר בליל התענית וגם חוליה שהותרה אכילתו אין לאכול בשר ויין בתענית ועיין בפסק תשובות (תק"ח - הו) 5) דבתענית יחיד כמו בה"ב אין לאכול בשר במוציא התענית אבל לא בתענית המפורש בקבלה חוות מתשעה באב שיש מנהג טוב שלא לאכול בשר ויין ועיין בא"מ (ג - פ"ח) שהחיר לאכול בשר בליל התענית ציבור וגם במוציא התענית חוות מה"ב ואבאר
- II. המתענה בתענית יחיד כמו בה' בטבת שנכתבה התורה יונית בט' בו ולא נודע איזו היא הקרה שאירע בו (תק"פ - ה) וכדומה והມפרנס עצמו לאחרים שהו מתענה הוא נעשן על כך (תק"ה - ו) שעושה רק להשתבח ולהתפאר את עצמו ועיין בקובץ מבקשי תורה (ז"ט"ד) במעשה ברב אליו לאפיין באחד הימים שביהם היה מתענה ונחכד בכוס לחמים ואבאר (תק"ח - ה)
- III. התונה שבليل י"ב בטבת אם צריכין החtan וכלה להתענות בי"א אף שהתענו כי בטבת - עיין בא"מ (ה - קס"ז) שכח שצרכיים להתענות בי"א גם כן וראיה מהמג"א (תקע"ג - ה) שכח דבריים שבין יו"כ לסוכות אף שהם מהימים שאין מתענין מ"מ מתענה החtan כיון שאנו מהגמרא ומשמע שאף למחרת יו"כ אף שהתונה אתמול ביו"כ וצריך לומר דבחtan חוששין אולי עבר בمزيد איזה חטא בי"א בטבת שלא נחפר בו וצריך להתענות בי"א
- IV. לבלווע כדוריים בערב התענית כדי שישקיט הרעב בהתענית עיין בשור"ת חלקת יעקב (ב - נ"ח) דמעיקר הדין אין איסור בדבר מ"מ צריך להיזהר שנעשה הדבר בתכליית הקשרות בלילה אישש תערובת אסור לדוחלה יש להתר אבל לא לאדם ברוי ודלא כהאג"מ (ד - קכ"ה)
- V. אם מותר ליגע במאכלים בתענית ציבור - עיין בתה"ד (קמ"ז) בשם גאון אחד דטוב ליזהר דaicא למיגוז כמו חמץ דילמא ATI לימייל מ"מ יש להקל דתענית אסור בכל מני מאכל ומשתה משא"כ חמץ لكن החמיר יותר וכ"כ המג"א (אל"ז - ח) חילוק זה ופסק הרמ"א דמותר ביו"כ ליגע באוכלים ומשקדים ליתן לקטנים והט"ז (פס"ח) כתוב דשאני יה"כ דאיתמת הדין עליי משא"כ חמץ בפסח וע"ז כתוב הפמ"ג (מ"ז - ח) דבשאך תעניתים אסור ליגע במאכלים שלא לצורך חמץ בפסח אסור אף בשל עכו"ם דאין כאן ההיתר של איתמת הדין וכן משמע מהמרש"ם (דעת תורה פקמ"ע - ה) וע"ש (מל"ז - י) וכ"כ הכהן החיים (אל"ז - י") ולכן ה"ה ליגע במאכלים בתענית הוא דרך חשש ולא דרך גזירה וכ"כ המהרי"ל לאיסור ועיין במ"ב (סקל"ז) וכן בשור"ע הרב (אל"ז - ט) להיתר
- VI. ג' התעניית חוות מט' באב מותרים ברחיצה וסיכה וונעילת הסנדל ותשמש המטה וא"צ להפסיק בהם מכובד יום (תק"י - ז) ובכלל نفس יחמיר בכולן כמו בט"ב חוות מנעילת הסנדל ותש"מ אם ליל טבילה (מ"ב ו) ודעת השל"ה דבבעלنفس צריך להפסיק מבعد יום ואפשר דיש להחמיר ביה' בתמוז ובבעשרה בטבת כמו מר"ח עד התענית (א"ר ופמ"ג שהובא בבה"ל תק"י ה - ד"ה מיל"ח) ועיין בדעת תורה (תק"ז - ז ד"ס וע"ע) דאין לנו בגמי התענית האיסורים של מר"ח עד התענית כמו כיבוס ותשפורה ובשר ויין בליל התענית וטעות דפוס בא"ר ע"ש
- VII. רחיצה בחמין ביום התענית - עיין בשער הציון (תק"י - ח) דהביא הפמ"ג אסור בחמין אבל מותר בצדון ורקשה לדבריו נדרש להיות אפילו בצדון מדין מר"ח עד התענית ולכן יותר טוב לרחוץ בחמין בלילה או בפושרין ביום (ד"ע) ואפשר דשאני מקווה דאין לנו גין איסור כנגדו אפילו ביום בחמין
- VIII. רחיצת הפה במים יש להתר במקומות צער רק שיזהר ביותר לכופף ראשו ופיו למטה ובמקומות צער גדול מותר אפילו בט' באב (מ"ב פקס"ז - י"ח) וכן מותר לצחצח השנינים בمبرשת במקום צער (שור"ת מנתת יצחק ד - ק"ע)
- IX. יש מחמיירים שלא לשמש כלוי זמר ונגינה אפילו בטיפ (פסק תשובות תק"י י בשם הקיצור שו"ע) והוא ריקודין כמו מר"ח עד התענית
- X. בתספורת וכיבוס בגדים יש להחמיר אם יש דין מר"ח עד התענית מ"מ צ"ע בזה

XI. תרומות מותר להחולת ואם צריך לבלוע במים צריך לעשותו מר (אג"מ ג - ז'א) ואין להתר במים אלא באופן שאם לא לקחתה יגע למ"מ שפטור מהחומר

XII. חולת וכל מי שפטור מן התענית הותרה למ"מ ואין צריך לצום תענית שעוטת אף אם יש בכוכלה לצום שעוטה (פק"ז - ז) ומיהו נוהgan להתענית והמקיל לא הפסיק וכ"כ העורך השלחן וע"ע במא"ב (י"ז) צריך לצום תענית שעוטת

XIII. קטנים אפילו בן י"ב שנה אינו מהויב לצום תענית שעוטת מ"מ ראוי להנכם שלא יאכלו רק כדי קיום הגוף ולא ממתקים ושאר מיני עינוגים ואם ללחם מעצם אין צריך למחות (מא"ב פ"ק"י - ז)

XIV. עוברות ומיניקות שמצוורות הרבה אין להתענית בג' התענייתם אלא שנגנו להחמיר (רמ"א פ"ק"י - ז) ואם מרגשת חולשה אין להחמיר (מא"ב ג) ויש מקילים אפילו אין מצטערות ויש מקילים בכל הנשים שיכולין לדעת עוד וצ"ע בנסיבות אלו

XV. תפלה עננו לחולה או קטן - עיין בה"ל (פק"ה - ד"ה ז'ז) דיחיד שאינו מתענה אין לומר עננו בשום פנים כהמאמר מרדכי ודלא כהב"ח אמרם המ"ב (פק"ח - ג) כתוב שני שאכל יכול לומר עננו ביום "התענית הזה" ועיין בשורת שבת הלוי (ה - ס - ז) שמתוך דביסמן תקס"ח מירiy שכחה ואכל ועיקר התענית עוד עליו ובסימן תקס"ה מירiy שאינו מהויב בתענית ולכך אין העיקר לקטן ולהוללה מותר לתה למ"מ אומרים עננו

XVI. לעולה לתורה אין לקרות למי שאין בדעתו להשלים התענית (מא"ב פ"ק"ז - ז) אבל לשחרית מותר אם היום בלבד כי צריך לקרות בתורה ויש מהמירין דיש חשש ברכה לבטלה ויש מקילין דהברכה מפני כבוד הציבור (מא"ב כ"א) אמרם דעת החות"ס (קי"ז) דתענית ציבור הרוי הרא יומ שחייב בקריאת התורה ואפילו אין כלל מתענים חייבים לקרות בתורה ומ"מ ספק ברכות להקל ולכך צריך לקרות דוקא המתענים והה להבעל קורא לקרות ויחל אמרם להוציאה והכנסה ולהגבאה ולגליליה מותר לתה למ"מ שאינו מתענה (פסק תשובות פ"ק"ז - ז)

XVII. אכילה קודם עלות השחר ולאו דוקא אלא חצי שעה קודם אם ישן שנית קבוע אינו אורכל אא"כ התנה לאכול ולשתות מוקודם וא"צ תנאי אם רגיל לשות אחר השינה (מא"ב פ"ע - כ"ז)

XVIII. התשובה היא העיקר ולא התענית - עיין ברמב"ם (טענית ז) דעתך מטרת הצום כדי לפתוח דרכי התשובה ועיין במא"ב (פק"ע - ז) דאין התענית אלא הינה לתשובה ואותם האנשים שכשיהם מתענים עוסקים בדברים בטלים תפשו הטפל והניחו העיקר וכ"כ הגרא"ח מביריך אם אין תשובה חסר בקיים עיקר חפצא מצום ולכך לא רצה לגוזר צום עבור אחינו בני רוסיה ולא להקל לנו על כה התענית אלא להחמיר בחזוב תשובה ולפי"ז אף האנשים הפטורים מלהתענות אינם פטורים מהזב התשובה שיש על כל הציבור ועוד הג' תעניתים בזמןים אלו הם מנהג (למי"ס ז - ז) אמרם התשובה היא מצוחה עשה בכל עת (תשובה והנחות ג - ק"ז)

XIX. בעניין תשובה - עיין בא"מ (ז - קע"ח) בעניין תענית יחיד דעתך דתשובה שהוא להצער על זה שאירוע להם חטא ולהתודות בפה בczנua ולקבל להיזהר ביותר שלא יארע עוד זה החטא אבל להתענות איינו חיוב גמור ואני ראוי להחמיר בדורינו שהם חששי כה אבל ודאי טוב להרבות בצדקה כי צדקה ודאי הוא כפירה וצדקה זו לא יהיה מדמי מעשר ואם איינו עשיר לא יפחות משני סעודות שמשלמין ברעסתאראן במה שריגיל לאכול ולעשיר חייז מקחו של כבשה שמנינה וזה על דרבנן שיכול לבוא לידי חיוב חטא ועל חיוב חטא כפי מה שקבעים הפתוחות שבבבושים באותו זמן לעני דלעшир יש ליתן כבשה שמנינה הרבה ישמעאל בן אלישע על פנסו (צ"ת י"ז):

XX. לכן יש חיוב על כל אחד ואחד לקל עליו לתקן רק דבר אחד כמו בלימוד התורה או בחפלה או בגמילת חסדים וכדומה ורק דבר קטן שהוא שיכול לקיים והוא לו ולכל משפחתו ולכל קהל ישראל לזכות גדול להביא הגואל צדק בימנו

XXI. יש מקום להקל בענייני ניטל שהרי יש כמה מנהגים י"א שלא נהגו ניטל כלל וו"א שנגנו בכ"ה בדצמבר וו"א שנגנו בו' בינוואר וו"א שנגנו בז' בינוואר ולא גרע מספק מנהג לקולא ועיין בשור"ע (י"ז קי"ז - ז) דחביבת אישור דרבנן שנפללה לאחת מהקדירות ואינו ידוע לאיזה תולין להקל ועיין בשור"ע (ס"ז - ז) דההולך במדבר ואני יודע מתי שבת דין חוששן להחומיין שהוא מדרבן ולא דמי לעניין עיריות המסופקות לעניין קריית המגילה גם שהוא ספק דבריהם והן למזל לקולא ולפוטרו למ"מ הגמיה מגילה מ"מ התם מבטל ממנה מקרה מגילה למ"מ שחייב לקיימה בקום ועשה אמרם המנהג ניטל רק בשב ואל תעשה ובפל ספק מתי הוא יש סברא להקל בדרבן ולא נהוג ריש מיעץ למדוד ספרי מוסר להתדבק בבוראו כהמנחת אלעד וע"ע בנטעי גבריאל (חנוכה) ולכך עביד ועביד כמו עביד

וועוד גמלי רעאמון זה אלי ל סילסלה גלווא נ"י סקח ארכ"ס ה פלאי ארכון הכאפה ומילג ה' לילען מילג פסקין ס"ה